

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

Turizmu pomaga lastna glava

OŠ FRAM 2024/2025

FRAMSKI ZAKLADI

»Framski zakladi: Kolesarska avantura med
tradicijo in skritimi namigi!«

Slika 1: Iskanje zakladov

Avtorji: Iva Bruderman, Ališa Repnik, Taja Lešnik, Julija Štern, Žiga Žgank, učenci devetega razreda

Mentorice: Tatjana Ajd Krampl, Mojca Lešnik, Nataša Maver Šoba

KAZALO

1.0. KAZALO SLIK IN PRILOG	3
2.0. ZAHVALA.....	4
3.0. POVZETEK	5
4.0. UVOD	6
5.0. JEDRO	7
5.1. PREDSTAVITEV IZBRANE TEME, OPREDELITEV MOTIVOV ZA RAZISKOVANJE PREDLAGANE TEME	7
5.2. CILJI.....	7
5.3. METODOLOGIJA	8
5.4. OPREDELITEV MOTIVOV ZA IZBRANO DELO	8
5.5. AKCIJSKI NAČRT Z ZADOLŽITVAMI UČENCEV	9
6.0. TEORETIČNI DEL NALOGE	11
6.1. OPIS FRAMA	11
6.2. KULTURNA DEDIŠČINA FRAMA.....	12
7.0. RAZISKOVALNI DEL NALOGE - PRIPRAVA IN REALIZACIJA	13
7.1. OPIS NAŠE IDEJE	13
7.2. UMESTITEV PREDSTAVLJENE IDEJE	13
7.3. ZASNOVA IN OBLIKOVANJE	14
7.4. PREDSTAVITEV NAŠE IDEJE.....	15
7.5. TOČKE KULTURNE DEDIŠČINE IN SKRITIH ZAKLADOV	16
7.6. QR – KODE	29
7.7. PREDSTAVITEV PLANA IZVEDBE PREDSTAVLJENE IDEJE - TRŽENJE	30
7.8. NAČRT PREDSTAVITVE NA TURISTIČNI TRŽNICI	31
7.9. STOJNICA	31
7.10. OGLAŠEVANJE.....	31
7.11. PREDVIDENI PRIHODKI, ODHODKI IN OBLIKOVANJE CENE PRODUKTA	32
8.0. ZAKLJUČEK	33
9.0. VIRI IN LITERATURA	34
9.1. VIRI	34
9.2. LITERATURA.....	34

1.0. KAZALO SLIK IN PRILOG

SLIKA 1: ISKANJE ZAKLADOV.....	1
SLIKA 2: ŠKATLA NA TOČKI	14
SLIKA 3: KAJ JE V ŠKATLI?.....	14
SLIKA 4: POMEMBNI MOŽJE FRAMA.....	14
SLIKA 5: S KOLESOM DO ZAKLADOV.....	14
SLIKA 6: PREDSTAVITEV IDEJE ŽUPANU, PREDSTAVNICI TURISTIČNO – INFORMACIJSKEGA CENTRA NAŠE OBČINE IN VODSTVU ŠOLE.....	31
 TABELA 1: AKCIJSKI NAČRT	10
TABELA 2: PREDVIDENI PRIHODKI, ODHODKI IN OBLIKOVANJE PRODUKTA	32
 PRILOGA 1: QR-KODA POTI	29
PRILOGA 2: ZEMLJEVID FRAMA – SKRITI ZAKLADI	30

2.0. ZAHVALA

Zahvaljujemo se vodstvu šole, ki nam je omogočilo uresničevanje naših idej. Velika hvala predvsem občini Rače - Fram, ki nam je omogočila samo obdelavo podatkov in, ki nas je pri naši ideji brez zadržkov podprla. Zahvala tudi županu občine Rače – Fram Samu Rajšp, ki je sodeloval na naši delavnici in brez razmišljanja ponudil pomoč. Posebna hvala učiteljici Brigiti Vabič, ki nam je razjasnila » geocaching », da se nam je porodila ideja za nalogo. Hvala Adrijani Ciglar, ki je nalogo pregledala in lektorirala. Nenazadnje pa gre zahvala tudi vsem bralcem naše naloge in vsem, ki boste iskali zaklade našega Frama. Prav vsem iskrena hvala.

Turistični podmladek in mentorice

3.0. POVZETEK

Kulturna dediščina ima v turistični ponudbi kraja ključno vlogo. Ko je prepoznavna in zanimivo predstavljena, pogosto sama privablja obiskovalce ter prispeva k razvoju trajnostnega turizma.

Našo turistično nalogo smo vsebinsko razdelili na dva dela. V prvem delu smo raziskali in predstavili Pohorsko vasico Fram, njene zgodovinske značilnosti in posebnosti. Drugi del pa smo posvetili kulturni dediščini našega kraja, ki je postala osrednja nit našega projekta. Razmišljali smo, kako jo predstaviti na privlačen način, da bi jo obiskovalci lahko doživeli na interaktiven in sodoben način ter s tem prispevali k njenemu ohranjanju.

Odločili smo se, da po vzoru »geocachinga« pripravimo inovativno doživetje – skrite zaklade Frama. Gre za pustolovsko igro iskanja skritih zakladov, ki združuje raziskovanje kulturne in naravne dediščine z gibanjem na prostem. Škatlice z zakladi smo skrbno načrtovali in jih pri tehniškem pouku izdelali iz naravnega lesa, s čimer smo poudarili pomen trajnosti in naravi prijaznega turizma. Prav tako smo oblikovali brošure in zloženke iz recikliranega papirja, da bi dodatno zmanjšali vpliv na okolje. Da bi obiskovalcem omogočili aktivno in ekološko ozaveščeno raziskovanje, smo pot zastavili tako, da jo lahko opravijo peš, s kolesom ali skirojem – pri slednjih dveh pa smo seveda upoštevali varnost in priporočili uporabo zaščitne čelade. Tako ne ponujamo le poučne in zabavne izkušnje, temveč spodbujamo tudi zdrav način življenja in odgovoren odnos do okolja.

Poleg same poti smo oblikovali tudi reklamne panoje in informativne brošure, ki bodo obiskovalcem pomagale pri iskanju zakladov ter jim ponudile vpogled v bogato dediščino našega kraja. Načrtujemo tudi objavo na oglasni deski šole, s katero bomo naše sošolce in širšo skupnost spodbudili k sodelovanju in raziskovanju. Poleg tega bomo pripravili spletno promocijo ter raziskali možnosti oglaševanja na družbenih omrežjih, da bi projekt dosegel čim večje število ljudi. Z našo nalogo želimo pokazati, da lahko kulturna dediščina in sodobni trendi hodijo z roko v roki ter ustvarijo nepozabno izkušnjo tako za domačine kot obiskovalce.

Ključne besede: dediščina Frama, skriti zakladi, trženje

4.0. UVOD

Pravimo, da je zgodovina učiteljica življenja – naše okno v preteklost, ki nam pomaga razumeti dogodke in spremembe, ki so oblikovale svet okoli nas. Vsak posameznik je na nek način zavezan svojemu kraju, saj nosi del njegove zgodbe in dediščine.

Ko opazujemo svoj kraj, vidimo razvoj, napredek in spremembe, ki vplivajo na njegovo podobo. Staro se umika novemu, način življenja se prilagaja sodobnemu tempu, in čas počasi spreminja podobo vasi. A nekatere stvari ostajajo nespremenjene – tisto, kar je ljudem priraslo k srcu, se prenaša iz generacije v generacijo in bogati naše življenje.

Kulturna dediščina predstavlja dragocen most med preteklostjo in prihodnostjo. Ni le skupek zgodb, stavb in običajev, temveč je del identitete kraja in njegovih prebivalcev. Ohranjanje in oživljanje teh elementov pomeni, da se zavestno odločamo za spoštovanje svojih korenin in vrednot, ki so nas oblikovale. Hkrati pa nam dediščina omogoča, da jo na zanimiv način predstavimo mlajšim generacijam in obiskovalcem, ki želijo kraj doživeti skozi njegove zgodbe.

Prav to je bil glavni razlog, da smo se odločili za raziskovalno nalogo. Želeli smo bolje spoznati preteklost prebivalcev Frama, njihovo vsakdanje življenje in dediščino, ki jo ohranjamo še danes. Zavedamo se, da lahko kulturna dediščina preživi le, če jo znamo na zanimiv način predstaviti tudi sodobnemu človeku. Zato smo želeli raziskovanje zgodovine preoblikovati v pustolovsko doživetje, ki združuje učenje, igro in gibanje v naravi.

Naša naloga ni namenjena le domačinom, temveč tudi novim prebivalcem, ki so se v zadnjih letih naselili v Fram, ter učencem šole in obiskovalcem, ki jih pot zanese v našo vas. Želimo jim približati bogato kulturno dediščino kraja in jih spodbuditi k raziskovanju njegovih zakladov.

V teoretičnem delu naloge smo uporabili metodo analize in interpretacije pisnih virov, da bi pridobili čim bolj celovit vpogled v preteklost kraja. V praktičnem delu pa smo samostojno oblikovali edinstveno pot do skritih zakladov naše dediščine. S tem smo želeli ustvariti zanimivo in poučno doživetje, ki povezuje tradicijo s sodobnimi trendi raziskovanja in turizma.

5.0. JEDRO

5.1. PREDSTAVITEV IZBRANE TEME, OPREDELITEV MOTIVOV ZA RAZISKOVANJE PREDLAGANE TEME

V raziskovalne delavnice so na naši šoli vključeni učenci 9. razreda. Po uvodnem srečanju smo učenci v debati predlagali, kaj bi lahko obiskovalcem našega kraja in krajanom, ponudili v povezavi z dediščino, našega Frama. Čeprav je Fram majhna vasica, v preteklosti odročna, skriva v svojih nedrjih veliko zakladov.

V nalogi tako opisujemo samo pripravo, od ideje do realizacije. Za samo temo smo se torej odločili, ker smo želeli spoznati:

- kulturno dediščino našega kraja,
- imamo radi naš Fram,
- ker si želimo, da bi Fram ponujal še več,
- ker smo tudi tržno usmerjeni,
- ker želimo ponuditi priložnost tudi drugim turističnim ponudnikom v Framu,
- ker bi radi v kraju dvignili turistično ponudbo.

5.2. CILJI

Osnovni cilj naloge je, da naša ideja pritegne različne generacije, torej širšo populacijo in, da le ti gredo po naši izbrani poti – spoznavanje dediščine. Prav tako se zavedamo, da živimo v času, ko se vse preveč hiti. Ne znamo se ustaviti, pogledati okoli sebe, se vprašati od kod prihajamo in kdo smo. Prav tako se veliko premalo gibamo. Zato smo si v naši ideji zastavili zelo smeje in globoke cilje.

- Želeli smo spoznati, obnoviti znanje in poznavanje kulturne dediščine našega kraja,
- izdelati logotip za našo pot,
- biti ustvarjalni,
- spoznati nove aplikacije – CANVA (za izdelavo plakatov, logotov...), QR- koda,

- se sami preizkusiti v izdelovanju in pripravi poti - Lov za zakladom,
- ekološka ozaveščenost – sami izdelati škatle iz naravnih materialov
- biti bolj aktivni (kolo, skiro)
- našo idejo pokazati, predstaviti in jo tudi ponuditi širši množici obiskovalcem, krajanom...

5.3. METODOLOGIJA

Pri iskanju in zbiranju podatkov smo uporabili naslednje metode:

- zbiranje idej kaj vse zajeti v ponudbo, nevihta možganov,
- združevanje idej,
- zbiranje podatkov s pomočjo literature in na terenu,
- zbiranje podatkov s pomočjo različnih virov (internet, knjige, zgibanke, letaki, članki, stare raziskovalne naloge, stari dokumenti...),
- računalniška obdelava podatkov, zemljevida z označenimi točkami,
- izdelovanje spremljevalnega programa (plakat, brošure, QR - kode),
- računalniška obdelava teksta, slik in fotografij.

5.4. OPREDELITEV MOTIVOV ZA IZBRANO DELO

Z raziskovalno nalogo smo želeli predstaviti srčike našega kraja in ljudi, ki so tu živeli in ustvarjali. Dandanes je tempo življenja tak, da se včasih človek ne zave okolice okoli sebe, kaj šele vrednot le-te. Nekoč z mlini, žagami, kovačijami in drugimi lesno-predelovalnimi obrati domače obrti bogat Fram z okolico je danes le še senca majhnega samo oskrbovalnega kraja, klenih in žilavih Pohorcev, ki so svetu poleg kmečkega življa dali tudi prenekatero svetovno znano ime na kulturnem, izobraževalnem in gospodarskem področju. Nekdanje živahne domače proizvodnje skorajda ni več in mladi ne poznajo pomena Framskega potoka, ki je včasih preživel pod pohorsko vasico in ji dajal vsakdanji kruh. Na srečo so nam ostale oljarne, kitimo se celo z najstarejšo v Sloveniji.

Pri načrtovanju in izvedbi turistične poti so nas vodili naslednji poglobitni motivi:

- predstavitev manj poznane kulturne dediščine,
- uporabnost naše poti,
- čuvanje narave,
- doprinesti turistični ponudbi kraja,
- več gibanja in gibanje v naravi,
- dostopnost.

5.5. AKCIJSKI NAČRT Z ZADOLŽITVAMI UČENCEV

IDEJA, AKCIJA, NAČRT	IZVEDBA, ZADOLŽITVE
ZBIRANJE IDEJ	UČENCI IN MENTORICE
ZBIRANJE, PREBIRANJE VIROV IN LITERATURE	UČENCI
PROUČEVANJE KULTURNE DEDIŠČINE FRAMA, PREDVSEM DOKUMENTOV,	UČENCI
POGOVOR Z ŽUPANOM OBČINE RAČE – FRAM IN PREDSTAVNICO TURISTIČNO INFORMACIJSKEGA CENTRA	UČENCI IN MENTORICE
TERENSKO DELO	UČENCI IN MENTORICE
NAČRT IN IZDELAVA ŠKATEL	UČENCI
IZDELAVA ZEMLJEVIDA IZBRANE KULTURNE DEDIŠČINE	UČENCI IN MENTORICE
IZDELAVA QUERCODE	UČENCI IN MENTORICE

PRIPIRAVA PROMOCIJSKEGA MATERIALA (PLAKATI, NALEPKE, BROŠURE, REKLAME...)	UČENCI IN MENTORICE
NAČRTOVANJE SAMEGA TRŽENJA	UČENCI IN MENTORICE
PREIZKUŠANJE USTVARJENEGA	UČENCI

Tabela 1: Akcijski načrt

6.0. TEORETIČNI DEL NALOGE

6.1. OPIS FRAMA

Ob vstopu v hriboviti del framskega Pohorja leži vas Fram, ki je zaradi svoje dokaj ohranjene arhitekturne in etnološke dediščine zavarovan urbanistični spomenik. Jedro naselja leži v dolini Framskega potoka. Nekdaj so v kraju obratovali številni oljni in žitni mlini ter žage, kar je dajalo kraju posebno podobo. Danes pa le mogočen obnovljen industrijski kompleks v centru vasi spominja na tradicijo oljarstva. Na nekaterih domačijah so še posamezni opuščeni in predelani objekti, ostanki preteklega gospodarjenja (Sagadinova žaga, Pečovnikov mlin ter oljarne v vasi). Odlomek iz pesmi Oroslava Cafa (1854 NUK Ljubljana), kaplana v Framu v 19. stoletju, tudi jezikoslovca in zbiralca slovenskih ljudskih pesmi najlepše opiše naš Fram:

FRAJHAM

Kjer so v jami mlini sami, je za hramom hram,

kjer se čuje, kovač kuje - to vam je Frajham.

Na višini v razvalini stari grad moli,

ali niže, vasi bliže cerkvica stoji.

V vas hitita, se podita dva potočeca

in postrve, ribe prve voda ta ima.

Vinska trta razprostrta je na sončinah

pa hribovje je bukovje le po senčinah.

Saj je dosti, še predosti zalih krčem tu;

tudi kleti se odpreti dajo nekom¹

¹ (vir: <http://www.race-fram.si>)

6.2. KULTURNA DEDIŠČINA FRAMA

Kulturna dediščina so dobrine podedovane iz preteklosti, ki jih skupnost opredeli kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij.

Kulturna dediščin niso le neme ostaline preteklosti. Stari, razpokani in na pol porušeni zidovi, ki kazijo prostor, da tam ne more nastati kaj novega, sodobnega. Ali knjige in listine, ki se nikomur v korist zbirajo v zaprašenih kletih. So veliko več. So nosilci zgodb naše skupne preteklosti, ki odgovarjajo na vprašanja, kako so naši predniki živeli, kako verovali, kako doživljali svet in sveto, pa tudi lepo. Kako so se znašli z materiali, ki so jim bili dostopni, kakšno orodje uporabljali pri delu, s kakšno tehnologijo gradili, kako pokopavali bližnje, kako žalovali in se veselili.

Če zmoremo podedovanemu odstreiti tančice prahu in prisluhniti zgodbam, ki jih dediščina pripoveduje, le-ta postane živa in lahko začutimo njeno materialno in duhovno sporočilo. Ko se zavemo, da so v podedovanem korenine vsakega izmed nas, se vzpostavi intimna vez s preteklostjo, rodi se zavedanje, da so nas zgodbe preteklosti izoblikovale v to kar danes smo. Ostaline preteklosti postanejo naš skupen, kolektiven spomin, ki ustvarja družbo v kateri živimo. Postanejo naša skupna identiteta iz katere črpamo izkušnje, znanje, vrednote in skozi ponotranjeno razumevanje preteklosti oblikujemo sedanost, ki predstavlja temelj prihodnosti.

Če poznamo svojo dediščino, se skozi njo lahko učimo o svoji identiteti, medsebojnem spoštovanju, raziskujemo solidarnosti in lažje vzdržujemo strpnost ter medkulturni dialog. Če na dediščino, torej na tisto, kar smo dedovali, pozabimo, pustimo propasti in jo zapišemo pozabi, postane družba kot človek, ki ne pozna svoje družine.

V Framu imamo KULTURNO dediščino, NARAVNO dediščino, NESNOVNO kulturno dediščino in ZNANE osebnosti.

7.0. RAZISKOVALNI DEL NALOGE - PRIPRAVA IN REALIZACIJA

7.1. OPIS NAŠE IDEJE

Pri delu smo sledili akcijskemu načrtu.

Z oblikovanjem turističnega izdelka smo želeli pokriti več področij, in sicer:

- področje izobraževanja, poglobljanja znanja o njem,
- uporabnost turističnega proizvoda za širšo javnost,
- ekološka ozaveščenost.

7.2. UMESTITEV PREDSTAVLJENE IDEJE

Kulturna dediščina ni le del preteklosti, temveč lahko postane vizualno privlačen in uporaben turistični produkt, ki ima svoje mesto tudi v sodobnem vsakdanjem življenju. Pomembno se nam je zdelo, da ga zasnujemo na način, ki omogoča dostopnost ne glede na lokacijo, hkrati pa prispeva k prepoznavnosti in promociji domačega kraja. Kulturni turizem ima velik potencial, saj obiskovalcem ponuja pristen stik z zgodovino in tradicijo, hkrati pa omogoča lokalni skupnosti, da ohranja svojo dediščino in jo predstavi na zanimiv način.

Pri našem projektu nam ni bilo pomembno le raziskovanje in ohranjanje dediščine, temveč tudi njeno povezovanje s sodobnimi trendi v turizmu. Zato smo želeli promovirati lokalno turistično ponudbo, ki temelji na pristnih doživetjih in naravi prijaznem turizmu. V ta namen smo v projekt aktivno vključili lastnike turistične kmetije Štern – pri Kovačniku, ki so bogata zakladnica tradicionalnega načina življenja in gostoljubja. Sodelovali so pri pripravi vsebin, prispevali zgodbe iz preteklosti ter nam omogočili vpogled v tradicionalne obrti, kulinariko in način življenja na kmetiji. Njihovo sodelovanje je projektu dodalo dodatno vrednost, saj obiskovalcem omogoča, da dediščino ne le raziskujejo, ampak jo tudi doživijo skozi lokalne okuse, običaje in pripovedi.

Poleg tega smo navezali stik tudi z Občino Rače – Fram, ki nas je podprla pri izvedbi projekta. Njihova vloga je ključna pri širši promociji kulturne dediščine kraja ter vključevanju lokalne

skupnosti v trajnostni razvoj turizma. Z njihovo pomočjo smo raziskali možnosti, kako bi lahko naš projekt postal dolgoročno trajnosten in prepoznaven širši javnosti.

Z vključitvijo različnih deležnikov – od lokalnih ponudnikov do občinskih institucij – smo želeli ustvariti celovit pristop k ohranjanju in promociji kulturne dediščine Frama. Verjamemo, da lahko z inovativnimi idejami in povezovanjem različnih akterjev ustvarimo privlačne in avtentične turistične produkte, ki ne bodo le informativni, ampak tudi doživljajski.

7.3. ZASNOVA IN OBLIKOVANJE

Ko smo se lotili teme raziskovalne naloge, smo najprej preučili našo dediščino. Na podlagi zbranih podatkov smo sestavili pot - Iskanje zakladov. Izbrali smo 10 lokacij, med njimi tudi take, ki so manj poznane. Pot lahko opravimo peš ali s kolesom. Da se obnašamo ekološko smo ustvarili QR kodo. V njej so zapisana pravila iskanja, opisi znamenitosti in zemljevid z lokacijami. Na vseh desetih lokacijah smo postavili škatle, ki smo jih sami izdelali iz lesa. V vsako škatlo smo dali beležko in pisalo za podpis in nekaj manjših predmetov za izmenjavo.

Slika 2: Škatla na točki

Slika 3: Kaj je v škatli?

Slika 4: Pomembni možje Frama

Slika 5: S kolesom do zakladov

7.4. PREDSTAVITEV NAŠE IDEJE

Pozdravljeni!

Odločili smo se, da po vzoru svetovnega skrivanja in odkrivanja zakladov (Več o tem si lahko preberete na spletu: <http://www.geocaching.com>.) ponovno odpiramo lov na zaklade v našem kraju. Med odkrivanjem zakladov boste spoznavali kulturno dediščino našega kraja.

Kaj so zakladi in kako jih iskati?

Zakladi so majhne ali večje škatlice, ki so skrite na pomembnih točkah, ki odkrivajo pogled na našo kulturno dediščino. Škatlice odkrijete s pomočjo GPS naprave, v katero vnesete dane koordinate. GPS napravo imajo vgrajeno tudi vsi novejši telefoni. Najpreprosteje je uporabiti Google zemljevid. Na povezavi najdete zemljevid, kjer so vnesene točke z namigi za iskanje:

<https://maps.app.goo.gl/9nw1HxMVAuXZCh4h9>

V vsaki škatlici (zakladu) se nahaja svinčnik, beležka in manjši predmet.

Ko škatlico najdeš, vpišeš datum in svoje ime ali ime skupine, če iščete zaklade skupaj z drugimi (nadenete si lahko izmišljeno ime). Iz škatlice lahko vzameš predmet, ki je v njej in daš vanjo svoj predmet, ki si ga prinesel s seboj.

ZELO POMEMBNO:

Zaprto škatlico vedno položiš natančno na isto mesto, kjer si jo našel, da jo lahko s pomočjo koordinat najdejo tudi drugi.

Ko odkriješ zaklad, se vpišeš v beležko in izmenjaš predmete zelo naskrivaj, da te drugi iskalci ne opazijo.

V Framu moraš poiskati 10 zakladov. V vsakem zakladu je na listku napisana črka ali številka. Izpiši si jih in po odkritju vseh zakladov sestavi napis, ki ti pove namen praznovanja šole Fram.

Ob vsakem zakladu si preberi opis in zagotovo boš kraj Fram bolje spoznal.

Ko najdeš vseh 10 zakladov, lahko deliš svoja doživetja, izkušnje, fotografije ali tudi namige z drugimi iskalci.

Izkoristite kakšen sončen dan in se podajte na lov za zakladi. Povabite prijatelje in sorodnike. SREČEN ULOV.

7.5. TOČKE KULTURNE DEDIŠČINE IN SKRITIH ZAKLADOV

1. TOČKA POTI

NEKDANJA FURMANSKA POSTAJA, KAMENŠKOVO ZNAMENJE

Cestna furmanska postojenka (Grejšova hiša) [fotografijo posredoval S. Osebnik]

N 46 27. 159 E 015 38. 490; (46.452673, 15.641526) Namig: kažipoti

Grafjeva hiša in Kamenškovo znamenje ob obletnosti nedolga vojna [vir: Župnijska kronika]

Kamenškovo znamenje

Na cestnem križišču pred vasjo stoji Grafjeva hiša, stara furmanska gostilna iz leta 1792. Portal z originalnimi vratnicami ima v temeniku napis No. 20. V pravokotnem arhitektura. Zato pomeni njegova nepotrebna odstranitev še toliko večjo izgubo. Polju nad njim je maltastaletnica 1792. Kleti in pritličje pokrivajo križasti inkopasti oboki, nadstropje pa je s štukiranimi in ravnimi stropi. Preko ceste je do leta 1950 stalo Kamenškovo znamenje ali »turški križ«. Bilo je zidano, imelo je 4 niše in pokrito je bilo s široko piramidasto streho iz škrlja. Postavljena leta 1568, obnovljeno pa v letih 1678, 1868 in 1922. Poslikano je bilo s freskami v več plasteh. Znamenje je predstavljalo »vedrilni križ«, pod katerega so se zatekali kmetje v primeru neviht, v nišah pa so varovali živila pred soncem in močo. Tako je bilo znamenje funkcionalno povezano s poljedelskimi opravili naših ljudi, obenem pa je bilo tudi pomembno kot krajinska

Povzeto po: <http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:9075#page=27>

Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992

Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269

Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Fram z okolico

2. TOČKA POTI

SAGADINOVA ŽAGA

N 46 27. 208 E 015 38. 324; (46.453468, 15.638482) Namig: magnetni

Framski potoki so eni redkih, ki jih je uspelo ohraniti pred takimi posegi, kot so elektrarne. Nekoč so framske vode z okrog devetdesetimi vodnimi kolesi gnale več kot 50 mlinov, okrog 27 žag, nekaj stop, 4 oljarne. To je kraju dajalo poseben pečat. Danes so vidni le še ostanki tega, kot sta na primer Svetejev mlin in žaga na Framskem potoku pod Planico. Edino Sagadinova žaga iz leta 1890 je v Framu še sposobna delati z vodnim pogonom. Naj služi kot primer tehničnega spomenika.

SVETEJEV MLIN

Povzeto:

<http://www.race-fram.si/podrocje.aspx?id=220>

Vodnik po občini Rače Fram

3. TOČKA POTI

MATEKOV MLIN

N 46 27. 192 E 015 38. 093; (46.453078, 15.634900) Namig: informativna tabla

Matekov mlin (sedaj last družine Pečovnik) je še edini ohranjen mlin na področju Framskega Pohorja. V višjih predelih so mleli nekoč za hišne potrebe. V nižini pa je bilo nekaj obrtnih mlinov, ki so delali za potrebe Frama in bližnje okolice na Dravskem polju. Tak mlin je bil tudi Matekov mlin. Prvi mlini so bili popisani leta 1527. Največ mlinov je delovalo pred elektrifikacijo med obema vojnama. Prva omemba Matekovega mlina je bila leta 1781.

Povzeto:

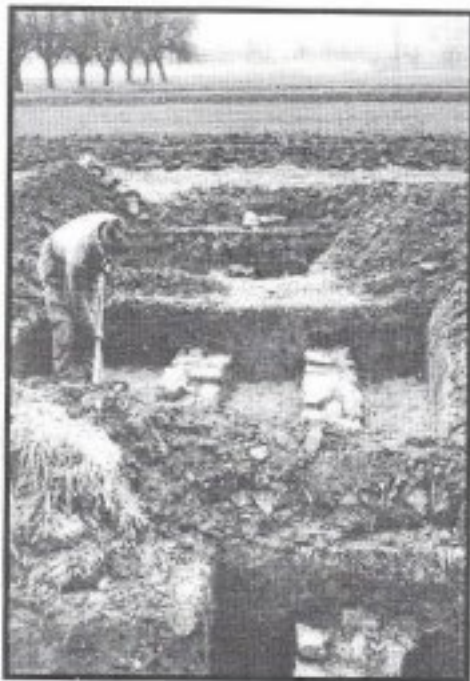
<http://www.race-fram.si/podrocje.aspx?id=220>

Vodnik po občini Rače Fram

Informativna tabla

4. TOČKA POTI

ARHEOLOŠKA NAJDIŠČA V FRAMU IN OKOLICI

N 46 27. 295 E 015 37. 912; (46.454915, 15.631967) Namig: po stopnicah do drevesa

Arheološka najdišča v framski okolici (Zlati studenec z zajetjem rimskega petovijskega vodovoda nad Framom, zgodnje halštatske gomile pri Mesiču v Morju) dokazujejo, da je ta naselitveno ugodni svet že zgodaj privabil prazgodovinskega in antičnega človeka, da si je tu postavil svoje domovanje in zapustil skromne sledove svojega bivanja. V rimskih časih je bil iz Frama napeljan vodovod v rimsko Petovio. Kamniti kanal rimskega vodovoda poteka na ravninskem polju iz smeri Fram – Ptuj. Pomemben je za proučevanje širše rimske zgodovine. Izvir pitne vode za rimsko Petovio je bil »Zlati studenec«. Grajen je bil z lomljenci in kamnom, pokrit s kamnitimi ploščami in obdan z žgano glino. Kanal je širok 1,4 m, visok 0,7 m, vkopan pod površino in ni viden. Blizu kapele pri pošti je ga. Anka Pečovnik našla staro kamnito sekiro (starost okrog 4000 let).

Sekiro in ostanke rimskega vodovoda hranijo v mariborskem muzeju. Pri pokopališču v Framu

je bila narejena rekonstrukcija kanala rimskega vodovoda. (Na priloženem zemljevidu je označena kot dodatna točka ogleda.)

Kavala slika [foto S. Osebk]

Povzeto po:

<http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:9075#page=27>

Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992

Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269

Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Frama z okolico

5. TOČKA POTI

OLJARSTVO

Oljarna Bezjak po I. svetovni vojni [fotografijo posredoval S. Osebnik]

N 46 27. 369 E 015 37. 775; (46.456164, 15.629815) Namig: informativna tabla

Oljarstvo v Framu je bilo razvito že pred drugo svetovno vojno. Tradicija oljarstva v Framu sega v leto 1886, ko je družina Bezjak ustanovila prvi oljarski obrat. Leta 1948 je bila Ivanu Bezjaku starejšemu nacionalizirana Tovarna bučnega olja Ivan Bezjak Fram, ki so jo preimenovali v Oljarno Fram.

Povzeto po:

<http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:9075#page=27>

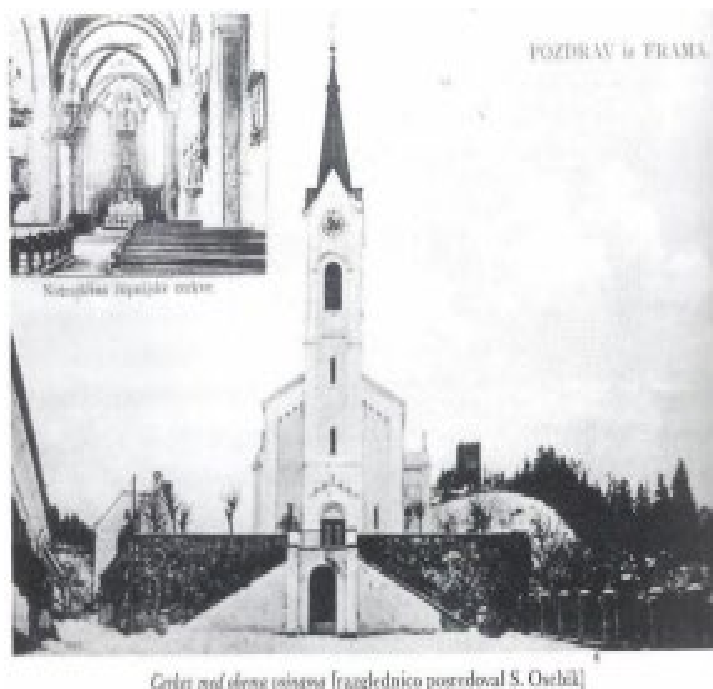
Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992

Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269

Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Fram z okolico

6. TOČKA POTI

SREDIŠČE FRAMA Z ZAŠČITENIMI STAVBAMI

N 46 27. 394 E 015 37. 558; (46.456445, 15.626116) Namig: informativna tabla

Na jugovzhodnem obronku grajskega griča stoji župna cerkev sv. Ane, ki je bila posvečena kot grajska kapela leta 1311. Prvo sporočilo o njej nam je ohranil slivniški župnik Vid, ki se je leta 1477 zatekel vanjo pred Turki in se naslednjega leta ni hotel vrniti v Slivnico. Pomembnejše drugo poročilo pa nam je zapustil pa triarški kancler Paolo Santonino, ki je leta 1486 spremljal oglejskega vizitatorja po naših krajih. Takrat je bila to majhna toda lepa cerkev ter podružnica slivniške pražupnije, kar je ostala do leta 1785, ko se je pri njej ustanovila samostojna župnija. Zaradi turške oplenitve leta 1483 in velike poplave leta 1484 je bilo treba cerkev leta 1486 na novo posvetiti, kar se je ponovilo leta 1511. Takrat so tudi utrdili pokopališče okoli nje. Po starih slikah sodeč, je bila cerkev v ladji iz 15. stoletja, vendar pa po letu 1785 prezidana. Taka je cerkev dočakala leto 1875, ko se je morala umakniti sedanji neoromanski in zahodno orientirani cerkvi. Zgradil jo je zidarski mojster Marandini, opremili pa so jo do leta 1890 s tremi oltarji in ostalo opremo. Iz stare cerkve se je ohranila prižnica, okrašena s školjkovino, rokajem, lambrekinasto ovešenim

baldahinom in reliefom Izročanja ključev sv. Petru. Prižnica je delo mariborskega kiparja Jožefa Holzingerja iz let 1785—70. Poleg nje se je ohranilo še troje baročnih školjkastih marmornih kropilnikov. V cerkveno zunanjščino so vzdane plošče iz obdobja od 16. do 18. stoletja. Na eni je tudi grb framskih gospodov iz leta 1607 (na levem delu plošče). Župnišče je poslopje z letnico 1797. Obzidje, ki oklepa cerkveni plato, je leta 1869 obnovljeno taborsko obzidje, medtem ko je dvoramno stopnišče z votlinsko kapelo iz leta 1886.

Povzeto po:

<http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:9075#page=27>

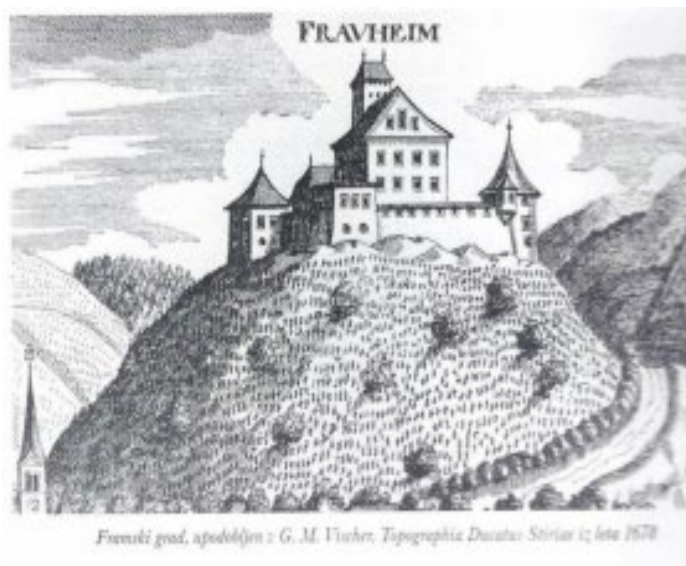
Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992

Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269

Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Frama z okolico

7. TOČKA POTI

GRAD

N 46 27. 435 E 015 37. 479; (46.457209, 15.624609) Namig: informativna tabla

Dejanska zgodovina Frama začena z nastankom njegovega gradu, ki se sicer prvič omenja šele leta 1335, a je moral nastati že na začetku 13. stoletja. Grad je bil do leta 1594 last štajerskih deželnih maršalov, nato raznih lastnikov. Leta 1545 se omenja kot manjši grad s pristavo, vreden 730 gld. G. M. Vischer nam ga leta 1681 kaže kot čeloma proti vzhodu obrnjeno, 4x4-osno dvonadstropno poslopje z dve nadstropji višjim ozkim stolpom na zahodni strani in ob njegovo južno stranico prislonjenim pritličnim poslopjem na južni. Stolp je 3 x 3- osem in kaže vrsto strelnic pod strešnim kapom. Grad obdaja pravokotno oziroma kvadratasto obzidje z oglatimi ogalnimi stolpi, od katerih jugovzhodni ni ostrešen. Stolpi so 2- in 3-osni ter 2- in 3-etažni, severovzhodnega poživilja okrogel pomol. Vsa okna so pravokotna, stolpična spremenjena v lunetaste topovske line. S strešico pokrito obzidje je opremljeno s strelnicami. Pot na grad prihaja z vaške vzhodne strani in zavija okoli griča tako, da je vhod vanj z zahodne strani.

Grad so leta 1635 poškodovali kmetje, leta 1738 so njegovo gosposčino združili s slivniško, ob koncu stoletja je pogorel, danes je v razvalinah. Njihov ogled dokazuje, da je Vischer grad sicer pravilno vendar precej samovoljno prikazal. Razvaline odlikuje lepa lega nad naselbino. Ohranjen je del južnega razglednega stolpa in del obrambnega zidu s svetlobno lino.

Povzeto po:

<http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:9075#page=27>

Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992

Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269

Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Frama z okolico

8. TOČKA POTI

GRAJSKA PRISTAVA

Grajska pristava, poenotno gostilno Riba, danes v pristani hiši (fotografija posredoval S. Osebek)

N 46 27. 586 E 015 37. 420; (46.459716, 15.623913) Namig: zelena ograja

Dvorec je nadstropna 9x2 osna stavba iz leta 1796 z gospodarskima kriloma, ki segata do gričevega obronka in tako zapirata manjše notranje dvorišče. Glavno fasado zaključujeta dvoosna rizalita, njeno os pa poudarja pravokoten portal z bogatim polkrožno usločenim čelom, ki počiva na dveh volutastih konzolah ter obsega aliančen grb grofa Janeza Brandisa (+ 1812) in njegove žene. Etaži deli pasasti zidec, pritličje pa členijo vodoravne fuge. V pritličju so deloma kletne line, deloma manjša pravokotna okna, v nadstropju so večja pravokotna okna s profiliranimi policami in z ušesastimi okviri. K vzhodnemu dvorčevemu krilu je prizidana napol lesena veranda iz 2. pol. 19. stoletja. Pritličje je plitvo križasto obokano, nadstropje pa ima ravne ometane stropne. Ozko, globoko vežo, dvoramno stopnišče in hodnik skozi vse prvo nadstropje pokrivajo kape s plitvimi križnimi sosvodnicami. Zahodno krilo, ki je brez dvojne etaže, zaseda velika preša. Stavba, ki je bila obnovljena leta 1960.

Povzeto po: <http://sistory.si/publikacije/prenos/?target=pdf&urn=SISTORY:ID:9075#page=27>

Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992

Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269

Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Fram z okolico

9. TOČKA POTI

POMEMBNI MOŽJE

*Kjer so v jami mlini sami,
je za hramom hram,
kjer se čuje, kovač kuje
TO VAM JE NAŠ FRAM!*

Oroslavu Cafu je postavljeno spominsko
obeležje na framskem pokopališču
(kapelica).

N 46 27. 344 E 015 37. 431; (46.455595, 15.624118) Namig: zunanja stran kamnitega zidu

Fram je že od nekdanj rojstni kraj ali pa kraj delovanja številnim intelektualcem in kulturnikom. Velik vpliv na šolo so imeli v preteklosti učitelji: Andrej Eberl, Franc Pirkmajer, Leopold Šerbinek, Franc Domanjko, Valentin Ivanuša, Ludvik Grafenauer in Oskar Štern.

Širši javnosti pa so znani predvsem naslednji izobraženci, ki so zastopali Fram : Oroslav Caf (duhovnik pesnik in jezikoslovec), Josip Priol (šolnik, sadjar in čebelar), Pavel Turner (mecen, pisec in pravnik), Ludovik Černež (pesnik in pisec) in Jože Koropec (zgodovinar in profesor).

Nekdanji framski duhovnik Oroslav Caf naj bi obvladal več kot 23 takrat še skoraj neznanih jezikov. Framčani pa se ga najbolj spominjamo po pesmi, ki jo je namenil marljivim in skromnim vaščanom. Iz pesmi je razvidno gospodarsko stanje in življenje ljudi v Framu nekoč.

Takrat se je šola imenovala Osnovna šola Bračičeve brigade Fram (vse do osamosvojitve). Ob koncu vojne, med leti 1946/47, je pouk potekal že v sedmih razredih (slika 1.12). Kmalu se je šola preimenovala v nižjo gimnazijo, ki je delovala do leta 1958, ko je postala popolna osemletka. Leta 1976 je bil k tedanjemu šolskemu poslopju postavljen prizidek s tremi učilnicami. Število otrok se je iz leta v leto povečevalo, zato je nekaj časa pouk potekal tudi v popoldanskem času. Leta 1995 je bila prostorska stiska urejena z adaptacijo mansarde, kjer so nastale tri nove učilnice. V letu 1997 pa je šola pridobila nov prizidek s telovadnico.

Povzeto:

<http://www.race-fram.si/podrocje.aspx?id=220>

Vodnik po občini Rače Fram

Informativna tabla

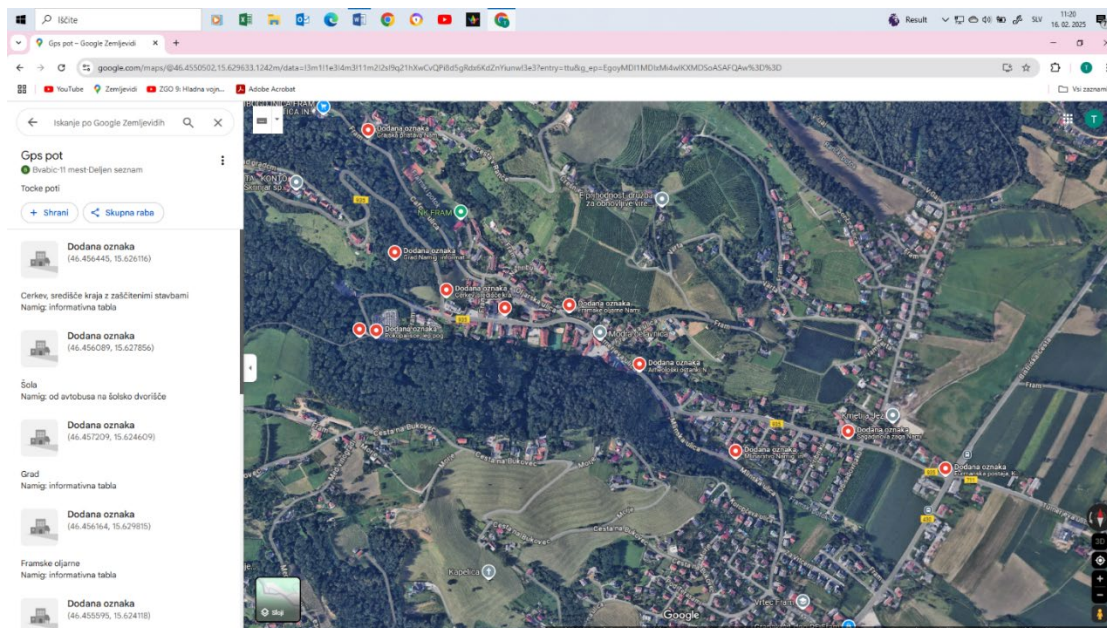
Fotografija: http://sl.wikipedia.org/wiki/Oroslav_Caf

7.6. QR – KODE

Za točke poti smo ustvarili QE - kodo.

Priloga 1: QR-koda poti

Priloga 2: Zemljevid Frama – Skriti zakladi

7.7. PREDSTAVITEV PLANA IZVEDBE PREDSTAVLJENE IDEJE - TRŽENJE

Glede na to, da je izsledek raziskovalne naloge praktičen, povrh vsega pa unikaten izdelek za naše področje, smo se odločili, da ga bomo predstavili in ponudili čim širšemu krogu ljudi. Trenutni načrt zajema kar nekaj dogodkov, ob katerih načrtujemo namensko plasiranje proizvodov za javno uporabo. Tako načrtujemo predstavitev le-teh ob namenskih dnevih šole, predstavili ga bomo tako na lokalni kot občinski ravni (prireditve v krajevni skupnosti Fram in občini Rače-Fram nasploh), ponudili Turistično-informacijskem centru ter posameznim društvom za promocijo našega kraja. Ob vsem tem pa bo Turistična kmetija Štern – Pri Kovačniku izdelek vključila v redno turistično ponudbo za goste. Našo idejo smo predstavili županu in predstavnici Turistično – informacijskega centra občine Rače – Fram. Bila sta navdušena in nam ponudila sodelovanje.

Slika 6: Predstavitev ideje županu, predstavnici Turistično – informacijskega centra naše občine in vodstvu šole

(foto: Ališa Repnik)

7.8. NAČRT PREDSTAVITVE NA TURISTIČNI TRŽNICI

Na turistični tržnici bomo predstavili kulturno dediščino Frama, prikazali bomo našo zamisel o Lovu za zakladi. Obiskovalci bodo lahko vzeli brošuro o Framu in skenirali QE – kodo, če jih bo pot zanesla v Fram.

7.9. STOJNICA

Na naši stojnici bo na voljo zgibanka o naši turistični ponudbi, poleg tega bo prikazan postopek izdelovanja poti Lov za zakladi. Stojnica, tako ne bo le razstavni prostor, marveč mini delavnica za obiskovalce, ki bodo naša teoretična dognanja tudi praktično preizkusili.

7.10. OGLAŠEVANJE

Oglaševanje se nam zdi ena od temeljnih stvari dobrega turističnega koncepta. Zato smo veliko časa namenili tudi temu. Oglaševali bi se na naslednje načine:

- ŠOLSKI RADIO IN ČASOPIS – predstavili bomo turistično pot s kulturno dediščino,

- LOKALNE NOVICE – napisali bomo promocijski članek v lokalni časopis – Novice občine Rače - Fram,
- NA SREČANJIH LOKALNIH DRUŠTEV – bomo delili turistično zgibanko,
- PLAKATI – uporabili jih bomo na promocijski dogodkih,
- ŠOLSKA OGLASNA DESKA – izobešena bo pot – Lov za zakladi in qr - koda,
- PROMOCIJSKI VIDEO – bomo dali na spletno stran šole ter na družbena omrežja

7.11. PREDVIDENI PRIHODKI, ODHODKI IN OBLIKOVANJE CENE PRODUKTA

STOŠKI	PRIHODKI
Izdelava škatel- les (10) komadov, strošek	Izposoja kolesa s čelado – 5 evrov,
50 evrov	Izposoja skiroja s čelado – 3 evre.

Tabela 2: Predvideni prihodki, odhodki in oblikovanje produkta

8.0. ZAKLJUČEK

Naša raziskovalna naloga temelji na dveh ključnih idejah: predstavitvi kulturne dediščine kraja na inovativen in kreativen način ter poudarjanju ekološke osveščenosti. Zasnovali smo interaktivno raziskovanje skritih zakladov, ki obiskovalcem omogoča, da Fram doživijo drugače – skozi gibanje, igro in odkrivanje preteklosti na trajnosten način. Pot do zakladov je zasnovana tako, da jo obiskovalci lahko prehodijo, prekolesarijo ali prevozijo s skirojem, s čimer ne le raziskujejo bogato dediščino kraja, temveč se hkrati povežejo z naravo in skrbijo za svoje zdravje.

Fram je morda majhna vasica, a v sebi skriva velike zgodbe preteklosti. Njegova dediščina je tesno povezana z naravo – še posebej s potokom, ki je prebivalcem omogočal preživetje in vplival na razvoj naselja. Tu so se rodili ali živeli posamezniki, ki so s svojim delom pustili pečat ne le v Framu in Sloveniji, ampak tudi v širšem mednarodnem prostoru. Njihove zgodbe so del naše identitete, ki jo želimo ohraniti in predstaviti na način, ki bo zanimiv tako domačinom kot obiskovalcem.

Pri projektu nismo razmišljali le o zgodovinskem in ekološkem vidiku, temveč smo mu dodali še tržno in turistično noto. Kulturna dediščina je namreč neprecenljiv del turistične ponudbe kraja, ki lahko pripomore k njegovi večji prepoznavnosti in privabi obiskovalce. S sodelovanjem turistične kmetije Štern – pri Kovačniku in občine Rače – Fram smo želeli ustvariti širšo zgodbo, ki povezuje zgodovino, trajnostni turizem in lokalno skupnost. Oblikovali smo reklamne panoje, brošure in načrt za promocijo, da bi naš projekt dosegel čim širši krog ljudi.

Verjamemo, da je naša zgodba tudi zgodba o uspehu. Vanjo smo vložili veliko truda, raziskovanja in ustvarjalnosti, hkrati pa smo dokazali, da lahko kulturno dediščino povežemo s sodobnimi trendi na način, ki je poučen, zabaven in trajosten. S to nalogo ne le raziskujemo preteklost, temveč soustvarjamo prihodnost – prihodnost, v kateri bodo zgodbe Frama še dolgo živele in navdihovale nove generacije.

9.0. VIRI IN LITERATURA

9.1. VIRI

1. vir: <http://www.race-fram.si>), 18.1.2025
2. <http://www.race-fram.si/podrocje.aspx?id=220>), 18.1.2025
3. Časopis za zgodovino in narodopisje, Letnik 63 — nova vrsta 28, 2. Zvezek, Maribor 1992
Jože Curk: UMETNOSTNOZGODOVINSKI PREGLED FRAMA IN NJEGOVE OKOLICE, stran 269
Fotografije: Zbornik Framsko, zgodovina Frama z okolico

9.2. LITERATURA

1. Oskar Štern, Slovenske narodne pesmi iz Frama, 1976, str. 17.